

Nationaløkonomisk Forening.

I Foreningens Møde Fredagen d. 25. Januar 1878 indledede Direktør i «Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871», **Hertzprung**, en Diskussion om

Livsforsikringsvæsenets Betydning og dets Udvikling i Danmark.

Indlederen gjorde først opmærksom paa, at Livsforsikringsanstaltens Opgave var at paatage sig Pengeudbetalinger, der paa en eller anden Maade afhænge af Liv og Død, og nævnedes som de to Hovedformer for Livsforsikring: 1) at Anstalten paatager sig at betale en Sum én Gang for Alle ved en Interessents Død, hvilket er den almindelige Livsforsikring; 2) at den betaler en Sum aarlig, saalænge en Interessent lever, hvilket er den almindelige Livrente. Grundlaget for Anstaltens Tarifer var Dødelighedstavlen. Af denne kunde man finde Middellevetiden, σ : det Antal Aar, et Individ af en vis Alder gennemsnitlig har tilbage at leve i; men Middellevetiden kunde ikke, hvad meget ofte antages, benyttes til Tarifberegning; man kunde f. Ex. ikke finde, hvad der skulde betales for en almindelig Livsforsikring, ved at beregne, hvormeget Anstalten skulde have for at være dækket, dersom Interessenten netop levede sin Middellevetid ud; Facit vilde just ikke blive meningsløst, men heller ikke rigtigt. Man maatte derimod af Dødelighedstavlen se, hvormegen Udgift Anstalten i hvert enkelt Aar vilde faa, dersom en Mængde, f. Ex. 1000 Interessenter af samme Alder paa én Gang tegnede den samme Forsikring.

Hvis Anstalten f. Ex. skulde betale 100 Kroner ved hver af disse Interessenters Død, og Dødelighedstavlen viste, at der i det første Aar vilde dø 7 af de 1000, i det næste maaske 8 osv., vilde Udgiften altsaa blive i det første Aar 700 Kr., i det næste 800 Kr. osv., og det blev da et sædvanligt Renteregningstykket at bestemme, hvor stor en Kapital der maatte hensættes i en Sparekasse strax for netop med Renter at være fortæret, naar den sidste Interessent døde efter Dødelighedstavlen. Viste denne Kapital sig at være f. Ex. 30000 Kr., vilde der altsaa for hver Interessent behøves 30 Kr. og dette vilde saaledes for et Individ af den paagældende Alder være Værdien af en almindelig Livsforsikring paa 100 Kr. Paa lignende Maade fandt man Værdien af en aarlig Ydelse, der vedvarer, saalænge et bestemt Individ lever, og hvis man f. Ex. fandt, at 1 Krone aarlig for Livstid havde en Kapitalværdi af 15 Kroner for et Individ i den Alder, hvor en Livsforsikring paa 100 Kr. havde en Kapitalværdi af 30 Kr., vilde altsaa en slig Livsforsikring kunne betales enten med 30 Kroner én Gang for Alle eller med 2 Kroner aarlig, saalænge Interessenten lever. I Tarifberegningen maa der forudsættes en vis Rentefod — den, som den forannævnte tænkte Sparekasse giver, — og denne Rentefod maa selvfølgelig ikke sættes højere, end at Anstalten altid kan anbringe sine Midler til idetmindste den Rente. I de danske Anstalter er Rentefoden beregnet til 4 pCt., hvilket ikke kunde kaldes lavt, naar henses til, at Kontrakterne kunne være af meget lang Varighed og ikke kunne opsiges af Anstalten. 1 pCt. mere eller mindre Rentefod i Tarifberegningen vilde ved 40 Aars Alderen henholdsvis formindske eller forhøje Præmien for en almindelig Livsforsikring med omtrent 10 pCt. En Livsforsikringsanstalt kunde ikke nøjes med de Præmier, der fremgik af Dødelighedstavlen og den benyttede Rentefod, hvis denne Sidste er den, der omtrent kan ventes. De fremkomne Præmier, Nettopræmierne, maatte forøges med et Tillæg, for at Anstalten kunde have Noget at løbe paa for det Tilfælde, at Dødelighedstavlen viser sig ikke at stemme med Dødelighedsforholdene i Anstalten, eller Rentefoden skulde gaa ned, og endelig til Dækning af Driftsudgifter. I England var dette Tillæg

ofte 30 pCt. af Præmien, i den herværende kgl. Livsforsikringsanstalt fra 5—18 pCt., i Reglen 13 pCt.

Efter at have nævnet forskellige Forsikringer, der udenfor de nævnte Hovedarter kunde tegnes, og fremhævet, at Beregnings teorien var saa fuldstændig, at Værdien af enhver Art alene af Liv og Død afhængig Forsikring lod sig beregne, berørte Taleren det Tilfælde, at en Interessent ophæver Forsikringskontrakten ved frivillig Udtrædelse, hvorved der opstod Spørgsmaal om at give ham en Godtgjørelse. Interessenten vilde nemlig i Reglen have betalt Anstalten mere, end der var nødvendigt for i den forløbne Tid at dække Anstaltens Risiko. Risikoen i det enkelte Aar havde som oftest en Værdi, der steg med Alderen, og vilde derfor, hvis den netop skulde dækkes, kræve en stigende Præmie. Men man lod af praktiske Grunde Interessenten betale en jævn Præmie, og derved betalte han i Reglen i de første Aar mere end Risikoen repræsenterede, medens der senere kom en Tid, hvor han betalte mindre. Hvad han saaledes havde betalt udover Risikoen, var, naar det forsøgedes med det Beløb, der svarede til Anstaltens Fordel ved i den forløbne Tid at have haft Pengene i sin Besiddelse, Forsikringens Nettoværdi ved Udtrædelsen. Denne Nettoværdi vilde man ogsaa finde, dersom man i Udtrædelsesøjeblikket opgjorde Parternes Mellemværende saaledes, at man beregnede Værdien af den Forpligtelse, Anstalten havde paataget sig, og derfra trak Værdien af de Præmier, Interessenten endnu skyldte Anstalten, dog at man af disse skyldige Præmier kun benyttede Nettopræmierne ved denne Beregning. Nettoværdien burde en Anstalt dog ikke gennemgaaende give, da den saa vilde tabe allerede af den Grund, at en syg Interessent ikke hæver en Livsforsikringskontrakt, og de herværende Anstalter beregnede derfor ved Opgjørelsen af Interessentens Skyld til Anstalten ved Udtrædelsen Værdien af de fulde skyldige Præmier istedetfor af Nettopræmierne. Det Beløb, hvormed Værdien af Anstaltens Forpligtelse overstiger denne Værdi, er Godtgjørelsen. Spørgsmaal om Godtgjørelse ved Udtrædelse var et kildent Punkt for alle Anstalter. Folk kunde vanskelig forstaa de Resultater, hvortil de nødvendige Regler for Opgjørelsen førte, og som blev højst forskellige efter Forsikringens Beskaffenhed.

Taleren paaviste dernæst, at medens en Livsforsikringsanstalt nærmest var en Slags Sparekasse, var Forsikringskontrakten i Virkeligheden en Hasardkontrakt, men forskjellig fra Lotterispil derved, at Anstalten tager Hasarden, Interessenten Sikkerheden, medens i Lotteriet Forholdet er omvendt. Ved Kjøb af en Lotteriseddel ombytter man et Pengebeløb med en usikker Værdi, Lodsedlen, medens man ved at forsikre sit Liv

ombytter en af Livets Længde afhængig Kapitalværdi med en sikker Værdi. Livsforsikring burde derfor være meget udbredt og en eller anden Form egnede sig for næsten enhver Klasse af Befolkningen. Tilgangen til Anstalterne var dog meget ulige fordelt paa de forskjellige Klasser. Af dem, der i Femaaret 1871—75 tegnede Forsikring (lovbefalet Enkeforsørgelse undtagen) hos den kgl. Anstalt, var 33 pCt., altsaa hele Tredjedelen, Stats- og kommunale Embedsmænd, der tegnede 29 pCt. af hele Forsikringsbeløbet, Handlende og Næringsdrivende 16 pCt. med 32 pCt. af Forsikringsbeløbet, Haandværkere og Fabrikanter 8 pCt. med 9 pCt., Haandværkssvende og Arbejdere 5 pCt. med 1 pCt., Studerende, Kunstnere og Folk i andre frie Livsstillinger 21 pCt. med 21 pCt., Landmænd og Bønder 2 pCt. med 5 pCt., Kvinder og Børn 13 pCt. med 2 pCt., forskjellige Andre 2 pCt. med 1 pCt. af Forsikringsbeløbet. Den ringe Tilgang fra Landbostanden var navnlig beklagelig. Livsforsikring kunde netop i den Klasse stifte megen Nytte, men det var meget vanskeligt at skaffe den rette Opfattelse deraf Indgang især hos den egenlige Bonde.

Efter nogle Bemærkninger om de Undersøgelser, der jævnlig maatte finde Sted for at konstatere, at en Livsforsikringsanstalts opsparede Formue var tilstrækkelig til i Forbindelse med dens Tilgodehavende hos Interessenterne at dække de indgaaede Forpligtelser, og efter at have fremhævet, at et Skjøn herom var umuligt for Udenforstaaende, saa at det var meget vildledende, naar udenlandske Selskaber ofte averterede hvor mange Millioner de havde som beholden Formue, omtalte Indlederen de herværende 3 Livsforsikringsanstalter, idet han paaviste Forskjellen i deres Organisation.

Den af Staten oprettede Anstalt, «Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871», var indrettet paa, at Indskudene skulde være netop tilstrækkelige til Dækning af Forpligtelserne og Driftsudgifterne, idet man kun havde forøget de Præmier, der fremgik af den forudsatte Dødelighed og en Rentefod af 4 pCt., med et ringe Tillæg, for at opnaa, at der var større Rimelighed for, at Anstalten vilde faa Overskud end for, at den vilde faa Underbalance. Præmierne vare saaledes meget billige, og den for Livsforsikringsanstalter endnu mere end for Sparekasser nødvendige Sikkerhed var given ved, at Statskassen er Kavtionist foruden ved, at Anstaltens Formue ikke maa sammenblandes med Statsformuen. Staten faar ingen Afgift af Anstalten for Garantien, men til Gjengjæld tilhører et eventuelt i Fremtiden opstaaende Overskud Staten. Et privat Selskab kunde for at byde den nødvendige Sikkerhed gaa to Veje. Der kunde tegnes en Aktiekapital, men Præmierne maatte

da sættes højere, baade fordi Aktionærerne skulde have Udbytte og fordi de højere Indskud forøgede Sikkerheden. Blev der Overskud, kunde saa dette helt eller delvis atter komme Interessenterne tilgode («Bonusfordeling») enten ved at udbetales kontant eller ved at ydes i Form af Nedsættelse af de endnu skyldige Indskud eller af Forhøjelse af Forsikringssummen. Paa dette Princip var «Hafnia» bygget. Præmierne vare alle højere end i den kgl. Anstalt, men af det eventuelle Overskud fik de Forsikrede de to Femtedele. Den anden Vej var, at Forsikringsselskabet baseredes paa Gjensidighed. De Forsikrede stod da Last og Brast med hinanden; blev der Overskud, kom dette dem helt tilgode, blev der Underskud, maatte de finde sig i Efterbetaling eller i, at de forsikrede Beløb nedsattes. Men da der i et slikt Selskab ingen Aktionærer er, der skulle have Udbytte, kunne Præmierne sættes lavere. Paa Gjensidighedsprincippet var Livsforsikringsafdelingen i «Danmark» oprettet. Dette Selskabs Præmier vare omtrent som den kgl. Anstalts, snarere lidt lavere. Sluttelig oplystes det, at der i alle 3 indenlandske Anstalter ved Udgangen af 1876 bestod Forsikringskontrakter, der lød paa Udbetaling af Beløb én Gang for Alle af ialt lidt over 40 Mill. Kr. og paa aarlige Udbetalinger af henved 3700000 Kr. Regnedes en aarlig Udbetaling af 1 Kr. at svare til en Sum én Gang for Alle af 10 Kr., kunde det saaledes siges, at det samlede Forsikringsbeløb var c. 77 Mill. Kr., og ved Udgangen af 1877 vilde det vel være c. 80 Mill. Dette Beløb kunde vel se respektabelt ud, men var dog for lille, naar der for hvert forsikret Individ var baade to og tre og flere, som ikke vare forsikrede, men baade kunde og burde være det.

Direktør **Tvermoes** havde i sin Tid i Forening med Prof. Oppermann anstillet Beregninger i Anledning af Oprettelsen af Livsforsikringsanstalten af 1871 og havde haft nogen Andel i Bestemmelserne om dennes Præmier; men havde han vidst, at Staten vilde opfatte sin Garanti som om den ejede Anstalten, vilde han ikke have foreslaaet saa høje Præmier, som han havde gjort. Statsanstalten vilde sikkert komme til at nedsætte sine Præmier. Taleren foretrak Gjensidighedssystemet fremfor Aktiekapitalssystemet, naar Præmierne vare rigtigt beregnede; var de ikke rigtigt beregnede, foreslog hverken Gjensidighed eller Aktiekapital.

Statsrevisor **Levy** fandt det ganske forklarligt, at Embedsmændene under vore Forhold ikke benyttede Livsforsikringen efter et større Omfang, end de gjorde; toges de forhaanden-værende Omstændigheder i Betragtning, maatte det Beløb, de havde forsikret, betragtes som ret respektabelt. Sørgeligt var

det, at Landboerne tog saa ringe Del i Forsikringen. Aftægtsforholdet og Lysten til at efterlade Gaarden til et enkelt af Børnene, — en Lyst, Lovgivningen fremmede —, virkede ofte demoraliserende. Livsforsikringen vilde være et udmærket Middel til at komme bort fra Aftægtsforholdet, og det Barn, der fik Gaarden mod trykkende Udbetalinger til de andre Børn, kunde Bonden hjælpe ved at tegne Forsikringer til Bedste for de andre Børn. Livsforsikringen burde benyttes af Bonden, saaledes at han paa sine gamle Dage kunde leve uafhængigt og uden at gaa paa Aftægt. Man burde gjøre Noget for at aabne Øjnene paa Bonden for Livsforsikringens Nytte. Skolelærerne kunde maaske benyttes som en Slags Agenter for Livsforsikringen. Havde man gjort Noget for at henlede Bondens Opmærksomhed herpaa?

Dir. **Hertzsprung**: Ja, gennem Agenter og gennem Udsendelsen af Cirkulære til Sogneraadene; men Sogneraadene havde vist sig højst indolente. Agenterne havde ofte forsøgt mundtlig Paavirkning paa Bønderne; desværre uden stort Udbytte.

Statsrevisor **Levy** henstillede, om man ikke i Almanaken burde optage et lille populært Stykke om Livsforsikringens Nytte.

Dir. **Tvermoes** havde holdt Foredrag paa Landet for at forklare Livsforsikringens Betydning, og havde dog opnaaet at faa Diskussion i Gang. Man maatte mindes, at det ikke var nok at tale én Gang eller nogle faa Gange om Sagen; med Bønder maatte man tale tyve Gange, og man maatte ikke tabe Taalmodigheden. Her forelaa der en Opgave for Statsanstalten; de private Selskaber kunde ikke i denne Retning virke saa meget. I det Hele taget forsikrede Folk i Blinde, de gik ikke frem efter noget Princip. — Der burde oprettes Livrentesparekasser, hvor der skulde indsættes Penge med det udtrykkelige Forbehold, at de først maatte tages ud ved en vis Alder. Aftægtsforholdet lod sig ikke afløse ved Livsforsikringen; men Livrentesparekasser kunde bruges i dette Øjemed.

Assuranceagent **Heckscher** mente, at der ikke vilde udrettes Noget ved Udbredelsen af Skrifter, men at Skolelærere og Andre burde benyttes som Agenter; men saa maatte de rigtignok betales højere, end nu var Tilfældet.

Nationalbankdirektør, Etatsr. **Levy** var i sin Tid traadt ind i «Danmark» netop i det Haab, at det vilde blive muligt at vinde Bondestanden, der jo netop var godt kjendt med Gjensidighedsprincippet i Forsikringsvæsenet; men Forsøget var fuldstændigt mislykket. Det, der skræmmede Bonden, var den Tanke, at han skulde give Afkald paa sin Kapital; i Sparekassen fik han derimod Rente, og her vidste han, at han beholdt sin Kapital; ikke saaledes ved Livsforsikringen. Det var

denne Frygt for at tabe sin Kapital, der holdt Bonden tilbage fra Livsforsikringen. — Taleren troede, at store Summer, navnlig for Handelsstandens Vedkommende, var forsikrede i Udlandet.

Sekretær **Ludv. Bramsen** troede, at Bondestandens Frygt tildels var begrundet i den Formening, at de Summer, man betalte Livsforsikringsanstalten, var uigjenkaldelig tabte. Der var ikke blevet lagt tilstrækkelig Vægt paa Tilbagekjøbsretten; dette Punkt burde klares for Bonden. Den 3 Maaneders Frist, Statsanstalten havde for Udbetalingen af Forsikringen, var neppe nødvendig; og hvis den var nødvendig, burde der i ethvert Fald svares Rente i den Tid af Forsikringen. Disse Punkter burde tages under Overvejelse, hvis man vilde gjøre Livsforsikringen populær.

Dir. **Hertzsprung** forklarede Betydningen af denne 3 Maaneders Frist, og paaviste, at Statsanstalten overalt, hvor det var muligt, viste, at den ikke beholdt Pengene i de 3 Maaneder for at vinde Rente af dem. — Hvad Forsikringen i Udlandet angik, var det Antal Personer, der havde tegnet i udenlandske Selskaber, næppe stort; men de fleste af dem havde ganske vist, som bemærket af Etatsr. Levy, tegnet betydelige Summer.

Dir. **Tvermoes** fremhævede, at Livsforsikringen endnu heller ikke var blevet rigtigt adopteret af Proprietæren, og ham vilde det maaske blive endnu vanskeligere at faa Bugt med end Bonden. Man skulde lære Folk at betragte Udgiften til Livsforsikring som en Driftsudgift. Livsforsikringspræmien vilde kun udgjøre en lille Del af Bondens Driftsudgifter.

Statsrevisor **Levy** fremsatte den Tanke, at de Skoletærere der tog Del i de kultusministerielle Kursus, ogsaa skulde høre Foredrag over Livsforsikring.

Godsejer, Folketingsmand **Hage** mente, at det slet ikke vilde nytte at tænke paa at faa den egenlige Landarbejderbefolkning til at benytte Livsforsikring. Dette lod sig kun gjøre, og vanskeligt nok, gjennem Alderdomsforsørgelseskasser af veldædig Natur. Forøvrigt skulde man ikke for meget beklage, at Bonden betragter sin Jord som sin Sparekasse; dette havde sine meget gode Følger. En lige Deling af Jorden mellem Børnene vilde medføre mange Misligheder.

Efter et Par korte Bemærkninger af Assistent **Withe** og Direktør **Hertzsprung** sluttede Diskussionen.

Til ny Medlemmer optoges d'Hrr.

A. F. Hauch, Cand. jur., Forretningsfører ved Selskabet «Danmark.»

L. Salomonsen, Dr. med.